

УДК 027.7:378.4

Роль і місце НБ НУК в інформаційному забезпеченні наукових досліджень

Автори: Костирко Т.М., Корольова Т.Д., Національний університет кораблебудування ім. адм. Макарова

Глобальні зміни в інформаційній сфері, у сфері вищої освіти України стрімко корегують бібліотечно-інформаційну діяльність, модернізуючи окремі традиційні процеси та впроваджуючи абсолютно нові, що базуються на сучасних комп'ютерних та комунікаційних технологіях. Бібліотека, щоб охопити весь простір інформаційних потоків, де вона виступає як інформаційна інституція, а також сегмент послуг, що нею надаються, орієнтується, в першу чергу, на технології опрацювання електронної інформації, представленої у мережі Інтернет. Одним із прикладів цього став всесвітній феномен висування університетських бібліотек у лідери з організації та розповсюдження сучасних ініціатив наукової комунікації у своїх закладах. Бібліотеки, глибоко інтегровані в освітні та загальнонаукові процеси закладів вищої освіти, активно шукають нові схеми діяльності. Стратегія їх розвитку передбачає максимально повну орієнтацію на інформаційні потреби вченого як інформаційного донора та акцептора знань.

Реалізація нової моделі наукової комунікації (e-science) неможлива без якісного інформаційного забезпечення, аналітичного супроводження наукових досліджень та розповсюдження їх результатів у світовому науково-інформаційному просторі (повнотекстових, реферативних і наукометричних БД, пошукових і довідкових системах, електронних колекціях університетів світу тощо). Тому при наявності підтримки з боку МОН України та керівництва своїх ВНЗ, саме наукові бібліотеки у змозі реалізувати ряд поточних та перспективних векторів діяльності у напрямку збільшення представництва української науки у глобальному просторі наукових комунікацій.

Аналіз інформаційного потоку із розвитку світової бібліотечної науки й практики та проектів з інтеграції наукових публікацій до міжнародного інформаційного простору дозволяють виокремити ряд поточних і перспективних векторів діяльності бібліотек вищої школи в напрямку збільшення представництва української науки в глобальному просторі наукових комунікацій: а) покращення бібліотеками ВНЗ якості інформаційної підтримки наукових досліджень; б) поширення бібліотеками результатів наукових досліджень ВНЗ у просторі цифрових комунікацій; в) розвиток інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек ВНЗ. Вперше ці вектори були розглянуті в роботах кандидата наук із соціальних комунікацій Т. О. Колесникової,

директора науково-технічної бібліотеки Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна. Розглянемо реалізацію цих векторів в НБ НУК.

1. Покращення бібліотеками ВНЗ якості інформаційної підтримки наукових досліджень.

З метою максимально повного інформаційного забезпечення науково-дослідної діяльності бібліотека НУК розширює доступи як до власних колекцій електронних видань, так і до світових документальних наукових ресурсів – ліцензованих комерційних БД, інтернет-ресурсів відкритого доступу, БД науково-технічної інформації у тестовому доступі. Так, на сьогодні вчені університету мають можливість користуватися продуктами комерційних інформаційних систем та БД: «Центр навчальної літератури» (укр.), це 930 книг за різними тематиками: економіка, гуманітарні науки, природничі та технічні науки; EBSCO Publishing (США), це повнотекстові, рецензовані спеціалізовані матеріали технічної, соціально-гуманітарної, економічної, медичної та ін. тематики. Тільки протягом 2016 р. було протестовано БД Компанії Thomson Reuters (платформа Web of Science та ресурс InCites Journal Citation Reports), китайські інформаційні продукти China Knowledge Resource Integrated Database, ресурси платформи PressReader, ресурси платформи SAGE, ресурси он-лайн бібліотеки Організації з Економічного Співробітництва та Розвитку (OECD iLibrary), академічні журнали Cambridge University Press, електронні книги німецького наукового видавництва Walter de Gruyter GmbH.

Дуже актуальним сьогодні є створення навігаційної системи орієнтації в галузевих та універсальних повнотекстових, реферативних і наукометричних БД через сайт бібліотеки як «єдине вікно». Формування спеціалізованих інформаційних ресурсів і організація інтелектуального доступу до інтегрованої документної інформації створюють комфортні умови користувачеві під час проведення наукового дослідження, коли велике значення має інтеграція всіх документних джерел наукової інформації (сучасних і ретроспективних, друкованих та електронних). Сайт НБ НУК надає своїм користувачам доступ до електронного каталогу та БД власної генерації, інституційного репозитарію НУК, бібліографічних та вебліографічних покажчиків, різноманітних тематичних списків. У розділі «Електронні ресурси» представлено інтернет-навігатор з ресурсів Відкритого доступу (Open access), також є можливість скористатися електронними ресурсами, передплаченими університетом.

НБ НУК вже багато років проводяться семінари-практикуми для студентів-магістрантів, молодих вчених і аспірантів. Під час проведення таких заходів значна увага приділяється, насамперед, особливостям пошуку наукової інформації як в електронному каталозі бібліотеки, так і в мережі Інтернет. Серед тем, які особливо цікавлять молодих вчених і аспірантів на

семінарах, звичайно ж: доступ до міжнародних електронних ресурсів та наукометричних БД Web of Science, Scopus, Google Scholar, eLIBRARY.ru, CiteFactor, DRJI, Index Copernicus, Global Impact Factor (GIF), Universal Impact Factor (UIF) і ін. Особлива увага приділяється пошуку наукової інформації через спеціалізовані пошукові системи, відкриті е-архіви, електронні бібліотеки, освітні платформи БД первинних результатів досліджень, е-лабораторіях, платформах відкритих конференцій. Проводяться індивідуальні роз'яснення аспектів щодо підвищення індексів цитування науковців, впливовості періодичних видань ВНЗ, даються практичні поради з публікування у міжнародних журналах, самоархівування документів у репозитарії НУК. Результатом цієї великої роботи є інформаційна грамотність студентів, викладачів і науковців нашого університету і як підсумок – зростаючий попит на електронні наукові ресурси.

II. Поширення бібліотеками результатів наукових досліджень ВНЗ у просторі цифрових комунікацій.

Діяльність НБ НУК у напрямку організації та супроводження репозитарія ВНЗ було розпочато у 2012 р. з оволодіння потужною інформаційно-технологічною платформою із відкритим кодом – DSpace – для інтеграції наукової документальної інформації університету, що є його інтелектуальною власністю, до глобального простору віртуальних комунікацій.

Так, бібліотекою на платформі DSpace було ініційовано, розроблено та й надалі підтримується репозитарій університету (цифровий архів наукових праць – «eIR NUOS», <http://eir.nuos.edu.ua>). Його інтегровано до: міжнародної універсальної платформи репозитаріїв відкритого доступу ROAR (Registry of Open Access Repositories, ID: 10505, <http://roar.eprints.org/10505/>); мультидисциплінарної довідкової системи репозитаріїв відкритого доступу OpenDOAR (Directory of Open Access Repositories, ID 2901, <http://www.opendoar.org/find.php>); національної системи відкритих цифрових архівів Simple Search Metadata in open Ukraine archives (<http://oai.org.ua/>).

До вектора «Поширення бібліотеками результатів наукових досліджень ВНЗ у просторі цифрових комунікацій» слід також віднести реалізацію моделі «бібліотека як видавець/співвидавець наукових е-журналів», координацію діяльності системи сайтів наукових періодичних видань ВНЗ та їх інтеграції до національної системи та реєстрацію наукової періодики ВНЗ у міжнародних каталогах, наукометричних системах різного рівня, пошукових службах та метасховищах наукової інформації. Однак, в НУК ці напрями реалізують підрозділи Науково-дослідної частини.

НБ НУК постійно працює над розширенням презентаційної діяльності щодо популяризації документальних наукових ресурсів університету: створено віртуальні виставки: «Видання вчених Машинобудівного навчально-наукового інституту НУК ім. адмірала Макарова в концепції академічної освіти», «Вагомий внесок в розвиток науки НУК», «З електронікою на "ти"» (до ювілею Рябенського В. М., доктора технічних наук, професора, завідувача кафедри теоретичної електротехніки та електронних систем), «Борис Андреевич Бугаенко – учений, письменник, фотохудожник», «Вчені НУК – філософи, прозаїки, поети, історики», з якими можна ознайомитися на сайті бібліотеки. У Вікіпедії створено сторінку «Наукова бібліотека Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова», яка постійно оновлюється. На сайті університету у стрічці новин регулярно надаються анонси нових інформаційних ресурсів та заходів бібліотеки. Останнім часом дуже актуальною стала реклама бібліотеки та її ресурсів у соціальних мережах, так НБ НУК має своє представництво в Facebook, ВКонтакте, Google+, а також має свій канал на YouTube.

III. Розвиток інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек ВНЗ.

Необхідність визначення рівня веб-представництва університетської науки в інтегрованому світовому науково-інформаційному просторі стимулювала в 2011 р. створення в НБ НУК нового напрямку діяльності – інформаційної аналітики. Фахівці бібліотеки здійснюють моніторинг світового наукового інформаційного потоку на предмет «видимості» науковців та періодики університету; проводять дослідження щодо рівня цитування вчених та індексів впливовості періодичних видань у наукометричних БД (Scopus, eLIBRARY.ru, DOAJ, Google Scholar, Index Copernicus та ін.); сприяють коректному відображенню профілів авторів в наукометричній БД Google Scholar та БД іншого рівня; формують власно створену БД «Наукові праці викладачів УДМУ-НУК» із максимально повним відображенням інформації щодо публікаційної активності авторів-науковців.

Таким чином, реалізація НБ НУК векторів діяльності бібліотек вищої школи в напрямку збільшення представництва української науки у глобальному просторі наукових комунікацій дозволить запобігти «розсіюванню» документальних науково-інформаційних ресурсів університету, забезпечить їх консолідацію на національному та міжнародному рівнях інформаційних комунікаційних просторів.

Список використаних джерел

1. Колесникова, Т. О. Бібліотека ВНЗ: відповідальність за поширення результатів наукових досліджень / Т. О. Колесникова // Вища школа. – 2014. – № 4. – С. 7–26.
2. Колесникова, Т. О. Впровадження інноваційної моделі бібліотеки університету як чинник глибокої інтелектуалізації бібліотечної професії // Вісн. Кн. палати. – 2012. – № 11. – С. 21–22; 2013. – № 1. – С. 19–23.
3. Соловяненко, Д. Академічні бібліотеки в новому соціотехнічному вимірі: Ч. 1. Академічна бібліотека як видавець / Денис Соловяненко // Бібл. вісник. – 2010. – № 4. – С. 3–14
4. Швецова-Водка, Г. Бібліотека як документальна комунікаційна система // Бібл. вісник. – 2011. – № 6. – С. 3–7